

Abstract

The aim of the present study is to investigate and compile nine Iranian personality models. The research community consists of 45 people who referred to the educational and cultural institute who were selected by purposeful and accessible theoretical sampling method. Data obtained from "in-depth and semi-structured interviews" were analyzed using a qualitative systematic categorization method. In order to analyze the data, open, axial and selective coding methods were used. Research results in the form of a paradigm model including causes (parents' education, lifestyle, educational pattern), events and situations (job, family, health, social participation), contexts (economic, political, cultural, social), strategies (Too much in cognition, too little in cognition, too much in boldness, too little in courage, too much in dare and too much courage in self-esteem, too little in self-esteem, too much in self-esteem) and the consequences of reaching nine Spatial point is the nine personality patterns of Iranians in any situation, which is the result of different strategies of the three powers and the center of perception in human beings. If every person can achieve balance and moderation in all three powers, his effort to achieve justice in his behavior will be realized.

الگوی شخصیتی نه گانه ایرانی برآمده از نظریه برپایه، برای تحقق عدالت در رفتار انسان در سطوح مختلف اجتماعی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۶/۲۰

مهشید رضوی رضوانی^۱مقصود فراستخواه^۲سید علی حسینی المدنی^۳**چکیده**

هدف تحقیق حاضر، بررسی و تدوین الگوی شخصیتی نه گانه ایرانی می باشد. این پژوهش در رویکرد کیفی اکتشافی و با روش نظریه برپایه نسخه سیستماتیک (اشتراوس و کوربین) انجام شده است. جامعه تحقیق را ۴۵ نفر از مراجعه کنندگان به موسسه آموزشی و فرهنگی تشکیل داده اند که با روش نمونه گیری نظری هدفمند و دردسترس انتخاب شده اند. داده های حاصل از «مصاحبه عمیق و نیمه ساختمند» با روش کیفی مقوله بندی نظام مند تحلیل شدند. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی استفاده شد. نتایج پژوهش در قالب مدل پارادیمی شامل موجبات (تحصیلات والدین، سبک زندگی، الگوی تربیتی)، رویدادها و موقعیت ها (شغلی، خانوادگی، سلامت، مشارکت اجتماعی)، زمینه ها (اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی)، راهبردها (زیادی در شناخت، کاستی در شناخت، مخدوش در شناخت، زیادی در جرأت و شجاعت، کاستی در جرأت و شجاعت، مخدوش در جرأت و شجاعت زیادی در عزت نفس، کاستی در عزت نفس، مخدوش در عزت نفس) و پیامدها در رسیدن به نه نقطه مکانی، نه الگوی شخصیتی افراد ایرانی در هر موقعیت می باشد که ناشی از راهبردهای مختلف سه قوه و مرکز ادراکی در انسان است. چنانچه هر فردی بتواند به تعادل و اعتدال در هر سه قوه دست یابد به واقع کوشش او برای تحقق عدالت در رفتار او محقق میشود

کلید واژه: شخصیت فرهنگی، تیپ های شخصیت، انیاگرام، نه گانه ایرانی، روان سنجی، اعتبار یابی، روایی

^۱گروه امور فرهنگی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

^۲گروه برنامه ریزی توسعه آموزش عالی، موسسه پژوهشی و برنامه ریزی آموزش عالی، تهران، ایران

گروه امور فرهنگی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

dr.maghsod.ferasatkah@gmail.com

^۳گروه روانشناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تحول و دگرگونی هر جامعه ای معطوف به نقش کارآمد و بهینه ی نهادها و سازمان های آن جامعه می باشد. نهاد یا سازمانی می تواند این نقش را به خوبی ایفا کند که حضور موثر نیروهای انسانی خود را مورد توجه قرار دهد. نکته قابل توجه ای که در دیدگاه های نوین مدیریت امروزی بیش از گذشته مورد نظر است. سهم عمده ی منابع یک سازمان معطوف به ترکیبی از شخصیت های انسان های متنوعی است که باید افرادی با انگیزه و اخلاق مدار، متعهد و مسئول باشند تا در تخصص خود، اما با دیدگاه ها و کنش های متفاوت، در حین کار و تعامل با هم و مراجعین خودشان، رفتار مطلوبی را دنبال کنند. نکته مهمی که در اهمیت موضوع فضایل در فرهنگ ها به مثابه یک مسئله ملی یا فراملی مورد توجه قرار گرفته است. کشورهایی در این میان به اهمیت فضایل اخلاقی در علوم اجتماعی معاصر پرداخته و کشورهایی که از نظر فرهنگی به هم وابسته اند، در ارتباط با فضایل اخلاقی نزدیک به هم هستند (اودهان و دی راد و دیگران، ۲۰۱۴). از نظر دکتر میاس کنس در مقاله اش با عنوان: سازمان های فضیلت مدار، فضایل اصلی و تفکر اجتماعی کاتولیک و شناخت و بررسی آن در مدیریت به اهمیت این موضوع می پردازد که چگونه باید استراتژی هایی را در سازمان ها با در نظر داشتن آموزش اصول اجتماعی کاتولیک و همراه با فضایل اصلی در برنامه های کوتاه مدت مورد توجه قرار داد (کنس، ۲۰۱۴). در علوم انسانی و حوزه مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی با محوریت ساحت انسان، نمی توان از موضوع فرهنگ و شناخت انسان به عنوان مفاهیم مهم آن چشم پوشید. در شاخه ای از انسان شناسی با عنوان فرهنگ-شخصیت، فرهنگ مجموعه ای مشترک از رفتارهای افراد جامعه است که انسان ها نقش اصلی آن را بر عهده دارند. در نتیجه فرهنگ همواره در ارتباط با انسان و درک درست از معنای انسانی روبرو است و لزوم مشاهده و شناخت دقیق بر افراد انسانی در آن ضروری است. اینکه شخصیت انسان چگونه شکل می گیرد و چگونه رفتار می کند و میان رفتار فرد در شکل ذهنی آن با رفتار فرد در محیط چه رابطه ای وجود دارد که منجر به رفتار او خواهد شد، موضوع شکل گیری شخصیت و هویت انسانی است. بر این اساس داده ها بر پایه های علوم روان شناختی مطرح می شود و مفهوم شخصیت به «هویت» یعنی خودآگاهی فرد از وجود «خویشتن» و تفاوت گذاری او میان «خود» و «دیگری» است. در نتیجه این مکتب به سوی مطالعه چگونگی شکل گرفتن «هویت» می پردازد (فکوهی، ۱۳۹۷: ۲۲). به نحوی که بتوان به الگوی شناخت انسان دست یافته تا رفتار او قابل پیش بینی گردد.

با این نگاه، انسان ایرانی چگونه می اندیشد، برخوردار از چه خلیقات و ارزش هایی در رفتارش است تا بتوان آن را به صورت یک الگوی شخصیتی با همه ابعادش او را شناخت، موضوع مطالعه رفتار انسان و چگونگی شکل گرفتن رفتار انسان، محور دانش انسان شناختی در شاخه فرهنگ-شخصیت است.

رویکردهای مختلفی در روانشناسی شخصیت و مکتب انسان شناختی وجود دارد که به تحلیل بر چگونگی شکل دهی شخصیت می پردازد که اغلب با ارزش های جامعه نظریه پرداز همراه است. اما چه شاخص هایی می تواند مورد توجه در مطالعه شخصیت و هویت انسان ایرانی بوده و به چگونگی شکل گیری آن پردازد، موضوع و مسئله این تحقیق بوده، طراحی چنین الگویی در فرهنگ ایران ضروری است تا مبتنی بر الگوهای بومی و فرهنگی جامعه خویش باشد.

الگوی نه گانه ایرانی، برخوردار از شاخص های مشترکی با الگوی شخصیت شناسی انیاگرام ریسو-هادسون است. ولیکن «نه گانه ایرانی» گذشته از برجستگی های قابل توجهی که از انیاگرام در غرب دارد، برخوردار از ریشه های فرهنگی و اخلاقی در جامعه ایرانی است. الگویی مناسب بومی که می تواند برای شناخت از شخصیت ایرانی باشد.

کوشش این تحقیق بر این است تا بتواند به تبیین و معرفی الگوی نه گانه ایرانی در شناخت از ویژگی های شخصیت ایرانیان و معرفی منش ایرانی یا شخصیت ایرانی بپردازد. گرچه شخصیت ایرانی در طول دوره های مختلف زیست اجتماعی اش به طور سیال عمل کرده است ولی به طوری که اینکلس به آن اشاره دارد، با وجود ابزاری مناسب امکان دستیابی به این گرایش بنیادی در منش ملی امکان پذیر است. این تحقیق در پی پاسخ به این پرسش خواهد بود: مؤلفه ها و شاخص های نه گانه ایرانی چیست؟ آیا می توان به تدوین مدل شخصیت فرهنگی ایرانیان با تاکید بر نه گانه ایرانی دست یافت؟

پیشینه تحقیق

موضوع شناخت بر مفهوم شخصیت در مطالعات فرهنگی جوامع، به اواخر قرن نوزدهم برمی گردد. در قرن نوزدهم با انتشار کتاب *توتم و تابو*، زیگموند فروید مفهوم «انسان ابتدایی» را مطرح نمود. او که این فرایند شکل گیری شخصیت را که در جامعه شناسی با به کارگیری واژه عام «اجتماعی شدن» مطرح شده بود، در حقیقت پی یافتن اشتراکات موجود در «انسان» میان همه جوامع با رویکردی روانکاو بود. اما هرچه مطالعه بر شخصیت بسوی پژوهش در فرایند شکل گیری شخصیت می رفت، مفهوم اجتماعی شدن متداول تر می شد. در این راستا رویکرد فرهنگ- شخصیت یا با عنوان فرهنگ گرایی که با دیدگاه فرانتس بوآس آغاز شد، با ادوارد سایپر، روث بندیکت، مارگارت مید و رالف لیتتون پیش رفت. در رویکرد انسان شناختی مکتب فرهنگ-شخصیت، فرهنگ به مجموعه ای از رفتارها اطلاق می شود که در یک جامعه مفروض بین اعضای آن جامعه مشترک است و نتیجه ای که از این رفتارها به طور مادی محقق می شود. درک مفهوم شخصیت در این فرایند در میان داده های روان شناختی به این شکل بر «هویت» یعنی خودآگاهی فرد از وجود «خویشتن» و تفاوت گذاری او میان «خود» و «دیگری» انطباق یافت. در نتیجه موضوع رویکرد فرهنگ- شخصیت به مطالعه و چگونگی شکل گرفتن «هویت» در جامعه شد (فکوهی، ۱۳۹۷: ۲۰۱-۲۰۰). اما چند دهه پیشتر فعالیت های جورج ایوانویچ گورجیف، با شناخت بر مفهوم هویت و تمایز آن بر شخصیت (پالمر، ۱۳۹۰: ۴۰)، تا اوایل دهه هفتاد، خیلی ها را در غرب، ترغیب بر شناخت ادیان و آداب و رسوم معنوی و روحانی شرق با عنوان «راه چهارم» می کشاند (لفورت، ۱۳۸۲: ۱۲).

شخصیتی جامعه را می سازد و به عبارت دیگر نظام اجتماعی فرهنگی، تا چه اندازه در ساخت «منش اجتماعی» یا «ساختار شخصیت پایه» با خودش نقش دارد، مسئله قدیمی منش ملی را احیا کرده و مفهوم «منش ملی» به عنوان پدیده ای واقعی و به دور از ریشه ژنتیکی و نژادی، معرف مجموع ویژگی های موجود در بین افرادی یک جمعیت ملی را می سازند، مطرح کرد (اینکلس، ۱۳۹۶: ۲۴).

^۱ Franz Boas

^۲ Edward Spira

^۳ Ruth Fulton Benedict

^۴ Margaret Mead

^۵ Ralph Linton

^۶ George Gurdjieff

^۷ Helen Parmer

^۸ Raffael Lefort

^۹ Alex Inkeles

عبدالله دمیر و دیگران (۲۰۲۰) در پژوهش «توسعه و اعتبارسنجی ابزار ارزیابی شخصیت بر اساس انیاگرام» در این تحقیق به این موضوع می‌پردازد که انیاگرام فرآیندی قدیمی برای تیپ شخصیتی است که اصولاً قابل درک است و به عنوان یک نوع شناسی آموزشی داده می‌شود که از آن تیپ شخصیتی به هم پیوسته است. هدف از این مطالعه توسعه ابزار ارزیابی ترکیبی بر اساس انیاگرام بود.

ماتیس (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان «روشنی در جهت افزایش و بهبود درمان خانواده» به این موضوع می‌پردازد که انیاگرام یا انیاگرام ابزاری است باستانی که شامل نه نقطه می‌شود و سبک‌های شخصیتی مختلف را به تصویر می‌کشد.

دانش انیاگرام به مثابه الگویی نظام‌مند توسط تحصیل‌کرده‌های مطالعات فرهنگی و مدرسین انیاگرام، راس هادسون و دان ریچارد ریسو از مطالعات بر روی سبک شخصیتی کشورها استفاده شده است. آن‌ها در پاسخ بر این که آیا کشورها گونه یا سبک خاصی از شخصیت را دارند؟ پاسخ داده‌اند، بله. اگرچه هنوز مدرک علمی کافی برای این ادعا وجود ندارد اما باید نمونه‌گیری جمعیتی صورت بگیرد تا ترکیب دقیق سبک تیپ‌ها در هر گروه یا ملتی خاص مشخص شود. با این وجود به نظر می‌رسد در هر کشوری دارای یک تا چند سبک شخصیتی خاص خودش می‌باشد که معمولاً سه گونه مسلط مؤلفه‌های اصلی «شخصیت ملی» است (ایچازو، ۲۰۱۳: ۱۰۱۳۸۹). این مدرسین انیاگرام اظهار می‌کنند که در یک آزمون میدانی همراه با یک آزمون معتبر تعیین شاخص‌های گونه‌های ریسو-هادسون (RHETI) می‌توان به بررسی پرداخت و به درصد بالایی از سبک یا سبک‌های شخصیتی در جوامع مختلف رسید (ایچازو، ۲۰۱۳: ۱۰۱۳۸۹).

با گسترش رویکرد انیاگرام در جامعه آمریکا، دکتر لاله بختیار محقق و دانش‌آموخته رشته روان‌شناسی تربیتی که همچنین دارای تحصیلات دانشگاهی در معارف اسلامی و دانش‌آموخته دکتر سید حسین نصر می‌باشد؛ رساله دکتری او در توجه به این رویکرد صورت می‌گیرد که منابع اصلی انیاگرام در فرهنگ اخلاق و عرفان اسلامی است. تحقیقات او بر روی این منابع، جامعه آمریکا را با رویکردی دیگر در انیاگرام با عنوان «انیاگرام صوفی» آشنا می‌کند. «انیاگرام صوفی» که با توصیه نگارنده و پذیرش دکتر بختیار در اهمیت نقش مؤثر بسیار از حکمای ایرانی، با عنوان «نه‌گانه ایرانی» در ایران معرفی شده است (بختیار، ۱۳۹۶).

تعریف مفاهیم

نظریه برپایه :

نظریه برپایه روشی تدارک رویه‌هایی مفصل و با جزئیات کامل، دقیق و نظام‌مند برای جمع‌آوری و تحلیل مداوم داده‌ها از میدان طبیعی در زمان وقوع پدیده است. محقق در این روش ضمن جمع‌آوری داده‌ها و طی فرایندی پیوسته و مداوم به تحلیل مقایسه‌ای در رابطه با یک موقعیت معین نظریه‌پردازی می‌کند و طی مراحل کدگذاری گزینشی مفاهیم و رابطه آن‌ها می‌پردازد (میرزایی، ۲۳۵: ۱۳۹۵). گراند تئوری یا نظریه برپایه، به صورت پنج نسخه کلاسیک، سیستماتیک، ساختن‌گرا، تحلیل موقعیت و تحلیل ابعاد می‌باشد. در گراند تئوری به صورت

^۱Matisse

^۲Russ Hudson

^۳Don Richard Riso

^۴Oscar Ichazo

سیستماتیک اشتراوس و کوربین، داده‌ها در چند مرحله باز، محوری و انتخابی کدگذاری شده و در نهایت به صورت یک مدل از پیش تعیین شده و مرتب می‌شود. این کدگذاری‌های مرحله‌مند در پنج مقوله موجبات علی، راهبردها، زمینه‌های خاص، عوامل مداخله‌گر و بروز پیامدها بیان می‌شود (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۱-۹۵).

منش ملی و شخصیت ملی :

مفهوم منش ملی و شخصیت ملی معرف ویژگی‌های و خصایص بنیادی و میانگین افراد در یک کشور است (اینکلس و لوینسون، ۱۹۶۹).

شخصیت به مجموعه‌ای از صفات، ارزش‌ها، عقاید، رفتارها و... در فرد است که اغلب دیده می‌شود و او را از سایرین متمایز می‌کند (فیست و فیست، ۱۳۹۳).

انیاگرام :

انیاگرام یا مصطلح به اناگرام از واژه لاتین enneagram است که به معرفی نه الگوی شخصیتی می‌پردازد. این نه الگوی شخصیتی بر نقاط روی نموداری قرار می‌گیرند و هر یک از این تیپ‌های شخصیتی ویژگی‌های مثبت و منفی خود را داشته که با توجه به عوامل مختلف به تعداد افراد متنوع و متعددی دیده می‌شوند (ردز، ۲۰۱۳: ۵۰).

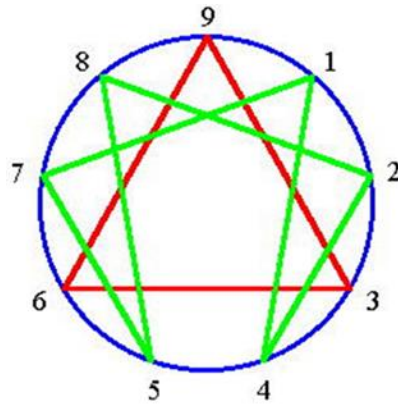
مفهوم عملیاتی انیاگرام به بررسی و اندازه‌گیری ویژگی‌های شخصیت تیپ‌های مختلف در آزمون استاندارد ریسو-هادسون با پرسشنامه‌ای ۱۴۴ سوالی معرفی شده است (ریسو و هادسون، ۲۰۰۲: ۱).

مفهوم نه‌گانه ایرانی که با عنوان انیاگرام صوفی در آمریکا و در غرب معرفی می‌شود، با توجه به اهمیت ریشه‌های دانش انیاگرام در شرق و متون حکمای ایرانی در عرفان و اخلاق اسلامی است. این دانش شرحی بر توصیف شخصیت مبتنی بر آیین جوانمردی و نظر به فطرت الهی در شخصیت انسان دارد (بختیار، ۱۳۹۹: ۸).

شمای انیاگرام در واقع الگویی شامل یک طرح هندسی دایره‌ای است که یک مثلث متساوی الاضلاع و ستاره‌ای شش‌پر را در بر گرفته است. در محل برخورد این اشکال نه نقطه قرار دارد که معمولا با اعداد یک تا نه معرفی می‌شود. این نه نقطه هر کدام معرف نه تیپ شخصیتی هستند (ردز، ۲۰۱۳: ۵۰).

این نقاط بر روی شمای انیاگرام به نحوی که با هم ارتباط دارند، پایه دانش کهن انیاگرام است. این نوع تقسیم‌بندی از تیپ‌های شخصیت به نحوی است که هر یک از تیپ‌های شخصیت برخوردار از ویژگی‌های مثبت و منفی خود هستند. نه تیپ شخصیت در یک نظم سه در سه هست. هر انسانی دارای سه مرکز انرژی است که شامل قلب، سر و شکم یا غریزه است. قلب

حاکم بر احساسات انسان، سر یا مغز بر تفکر و غریزه هم در انسان حاکم بر کسب تجربه و عمل کردن فرد است. تیپ‌های غریزی تیپ‌های یک، نه و هشت، تیپ‌های احساسی، دو، سه و چهار، تیپ‌های فکری تیپ پنج، شش و هفت را شامل می‌شوند (ردز، ۲۰۱۳: ۵۶).

نماد انیاگرام (ریسو و هادسون، ۱۳۹۴: ۴۲)

تیپ‌های احساسی: توانمندی تیپ دو در شفقت، گشاده‌دستی و محبت اوست. شخصیت تیپ سه برخوردار از اشتیاقی برای بهتر و توانمند کردن خودش می‌باشد. نوع سالم شخصیت تیپ چهار از آگاهی فطری ارزشمندی برخوردار است که دیگران را متوجه وجود خودشان می‌سازد. تیپ دو در شرایط ناسالم، در غفلت از خود، وجود احساسات منفی و خشم دارد و رنجش را از خود پنهان می‌کند. تیپ سه در شرایط ناسالم به رفتاری خودمحورانه و نمایشی در جلب منافع خودش عمل می‌کند. در رفتار ناسالم تیپ چهار به افسردگی تن داده و نسبت به دیگران غریبه و از خودش بیزار است (ریسو و هادسون، ۱۳۹۵: ۴۰).

تیپ‌های ذهنی و تفکرگرا: تیپ شخصیت پنج سالم به مثابه فردی باهوش است که نسبت به جنبه‌های محیط اطراف خود آگاهی فوق‌العاده‌ای دارد و قادر به تجزیه و تحلیل‌های عالی در مسائل است. نوع ناسالم تیپ پنج در این افکار خود به حدی پیشروی کرده که متمایل به انزوای بیشتر می‌شود و تعداد مسائلی که خود را با آن مواجه می‌بیند بیشتر از آن چیزی است که تصور می‌کند. نوع سالم تیپ شش به عنوان فردی متعهد و وفادار است. نوع ناسالم تیپ شش تسلیم اضطراب و احساس حقارت و نایمنی در خود شده و به گونه‌ای خود تخریبگر و مکرر به عواقب ناخوشایند در خود دامن می‌زنند. تیپ شخصیت هفت سالم دارای ذهنی سریع است که او را قادر می‌سازد تا کارها را با کیفیتی استثنایی به انجام برساند. در نوع ناسالم تیپ هفت مبتلا به خودگرایی و گریزگرایی مفرطی است که به طور غیرارادی خارج از کنترل او است (ریسو و هادسون، ۱۳۹۵: ۴۳).

تیپ‌های غریزی: نوع تیپ شخصیتی هشت در این گروه، از سرزندگی فوق‌العاده و بینش ذاتی و تند و تیزی در مشاهده امکانات و موقعیت‌های موجود در اطراف خود و سایر افراد برخوردار است نوع ناسالم تیپ هشت در این رفتار خود به حدی پیشرفته است که از او فردی زورگو و ستمگر می‌سازد که بی‌رحمانه با هرکس و هرچیز که سد راهش باشد به مبارزه می‌پردازد. نوع سالم تیپ نه در این آرامش با برخوردی خوشایند و خوش‌بینی برای دیگران اطمینانی را برای شکوفایی آن‌ها فراهم می‌کند و محیط و جوی هماهنگ را فراهم می‌سازند. در نوع ناسالم تیپ نه این فرد نه تنها با توهمی از واقعیت‌هایی که از آن منفصل شده مواجه است که بشدت در این مسیر به طور خطرناکی به سرنوشت‌گرایی تن می‌دهد که از خود غافل شده است. تیپ شخصیت یکی‌ها در انیاگرام، افرادی دارای منطق و منصف و با وجدان هستند و از اصول و آگاهی‌های درونی خود که به آن‌ها وجدانی قوی و درک روشنی از درست و نادرست می‌دهد را پیروی می‌کنند. نوع ناسالم تیپ یک، فردی است که انعطاف‌ناپذیر و کاملاً حق‌به‌جانب که نسبت به فساد می‌گیرد که در دیگران می‌بیند دچار بی‌زاری مفرطی می‌گردند. در حالی که اعمال ضد و نقیض خود را نادیده می‌گیرند (ریسو و هادسون، ۱۳۹۵: ۴۶).

مبانی نظری تحقیق:

در یک طبقه‌بندی رویکردهای انسان‌شناسی، فرهنگ و شخصیت، شخصیت و هویت، جامعه‌شناسی فرهنگی، شخصیت‌شناسی انیاگرام، شخصیت نه‌گانه ایرانی در حوزه شخصیت هستند. در رویکرد انسان‌شناسی، این تفکر و بینش که انسان را متوجه دو مفهوم «خود» و «دیگری» دراندیشه و فرهنگ انسانی می‌کند. دو مفهوم «خود» و «دیگری» را می‌توان با دو مفهوم «هویت» و «دیگر بودگی» منطبق کرد (فکوهی، ۱۳۹۷: ۲۳-۲۲). در مکتب فرهنگ-شخصیت، فرهنگ به مثابه مجموعه‌ای از رفتارهای مفروض و مشترک بین اعضای یک جامعه، و رای یک مفهوم انتزاعی یا مادی که به صورت مفهوم «شخصیت» انسان مورد نظر است. شخصیت نیز به نوبه خود عامل اصلی در شکل‌گیری فرهنگ‌ها است (فکوهی، ۱۳۹۷: ۲۰۲). در رویکرد شخصیت و هویت مفهوم «خود» در میان «دیگری»، طرح موضوع هویت در جهانی متنوع از خصلت‌های ملی و قومی یک ضرورت است. ضرورتی که فرد ناگزیر می‌شود تا تصویری از خودش را در این ابهام محیطی آشکار سازد. این که فرد بداند کیست و چه نسبتی با میراث فرهنگی و شرایط اجتماعی‌اش دارد (لیندولم، ۱۳۹۴: ۲۳)؛ به طوری که فرد در پاسخ به پرسش «من کیستم»، ناگزیر از شناخت خودش در موقعیت فرهنگی خویش می‌باشد. در رویکرد جامعه‌شناسی فرهنگی پارسونز بیش از هر نظریه‌پرداز دیگر در قرن نوزدهم تلاش کرد تا روابط میان فرهنگ، شخصیت و ساختار اجتماعی را با ارائه الگوهای کاربردی به صورتی نظام‌مند بیان کند. تلاش‌های او بستر مناسبی برای جامعه‌شناسی فرهنگی بود (اسمیت، ۱۳۹۱: ۴۵). در نگاه پارسونز، ساختار جامعه، نقش فرهنگ در حفظ این ساختار و روابط درونی الگومند فی مابین مؤلفه‌های گوناگون نظام اجتماعی مهم هستند. (پالمر، ۱۳۸۹: ۲۴-۲۳).

روش تحقیق

روش‌شناسی پژوهش حاضر در زمره تحقیقات کیفی اکتشافی محسوب می‌شود. در این پژوهش از رویکرد سیستماتیک اشتراوس و کوربین برای نظریه برپایه استفاده شده است. در رویکرد سیستماتیک محقق باید روش و تکنیک مشخصی برای تحلیل در پیش بگیرد و کدگذاری مرحله‌مندی (باز، محوری و انتخابی) را به اجرا درآورد و کار نهایی خود را در الگوی پارادایمی یکسانی ارائه کند (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۹۹).

پژوهشگر در این گام اقدام به تهیه و انتخاب نمونه هدفمند ۴۵ نفری به حد اشباع نظری، از میان جمع کل مراجعه‌کنندگان خود به موسسه فرهنگی ماه شید خرد می‌کند که با شناخت کامل و استفاده از پرسشنامه

ریسو-هادسون از تنوع تیپ‌های شخصیتی انیاگرام‌ایشان در مشاوره‌ها و آموزش‌های او در جلسات متعدد بدست آمده و در جدول زیر آمده است.

نام	نام خانوادگی	وضعیت	سن	مدرک	تحصیلات	شغل	تیپ‌ها	تیپ اصلی شخصی
ن	ق	متاهل	۵۶	سینما	کارشناسی	عکاس	۱۷-۱۹-۱۴-۲۲- ۱۳-۱۶-۲۱-۸-۱۳	۸
ف	ر	متاهل	۵۸	فنی حرفه‌ای	دیپلم	آرایشگر		۸
ک	ش	متاهل	۳۴	حقوق	لیسانس	مربی و ورزش و تجارت	۱۵-۱۲-۱۵-۱۶- ۱۲-۲۱-۲۴-۸-۲۱	۸
س	د	مطلقه	۳۳	پرستاری	کارشناسی	پرستار	۸-۱۷-۱۹-۱۶-۱۲- ۱۴-۲۶-۱۹-۱۳	۸
ا	و	مجرد	۳۱	مهندسی برق	کارشناسی ارشد	کارمند	۱۶-۱۲-۱۵-۱۷- ۱۵-۱۹-۲۱-۱۰-۱۹	۸
ف	ع	مجرد	۳۵	حسابداری	کارشناسی ارشد	کارمند	۱۵-۱۸-۱۹-۲۱- ۱۹-۱۲-۱۵-۱۵-۱۰	۹
م	ا	مجرد	۳۵	مهندسی مواد	کارشناسی	آزاد	۶-۳-۵-۴-۳-۷-۲- ۱-۵	۹
و	س	متاهل	۳۳	مدیریت	کارشناسی	کارمند	۲۳-۱۳-۱۰-۱۸- ۱۳-۱۹-۱۹-۱۳-۱۶	۹
م	ح	متاهل	۵۶	هنر نقاشی	کارشناسی	نقاش	۲۰-۱۳-۱۵-۱۲- ۲۰-۲۳-۷-۱۵-۱۵	۹
ف	ف	متاهل	۵۴	روانشناسی	دکتر	استاد	۲۲-۲۱-۲۱-۱۶- ۱۵-۱۴-۱۴-۱۴-۶	۹
ل	ق	متاهل	۵۳	روانشناسی- بیولوژی	کارشناسی ارشد	مدرس	۱۶-۲۱-۲۳-۲۳-۸- ۱۶-۱۵-۱۲-۱۰	۱
م	ا	متاهل	۶۳	فلسفه	دکتر	استاد	۲-۴-۵-۵-۱-۵-۴- ۶-۵-۴	۱

۱	۱۶-۱۲-۲۰-۲۰- ۱۳-۲۵-۱۹-۵-۱۴	مدیر فروش	کارشناسی ارشد	ارتباطات	۳۸	متاهل	ف	س
۱		پزشک داروساز	داروسازی	دکترا	۵۳	متاهل	ر	ف
۱	۳-۶-۶-۸-۴-۳-۱- ۲-۴	آزاد	کارشناسی	علوم اجتماعی	۵۹	متاهل	ا	م
۴	۱۸-۲۳-۱۷-۱۶- ۲۶-۱۲-۶-۱۹-۷	مترجم	کارشناسی	مترجمی زبان انگلیسی	۳۲	مجرد	ر	ب
۴	۴-۵-۵-۵-۶-۴-۰- ۵-۲	وکیل	کارشناسی ارشد	وکالت	۵۸	متاهل	ر	ج
۴	۱۷-۲۰-۱۲-۲۰- ۲۳-۱۱-۱۲-۱۵-۱۴	مدرس	کارشناسی ارشد	مهندسی پزشکی	۳۰	مجرد	س	ا
۴	۱۷-۱۵-۱۵-۱۲- ۲۰-۲۷-۶-۱۵-۱۷	استادیار	دکتری	فلسفه دین	۴۷	متاهل	ر	م
۴		مسئول فروش	کارشناسی	اقتصاد	۴۲	مطلقه	ع	م
۳	۶-۲-۷-۲-۴-۴-۴- ۳-۴	مشاور	دکترا	روانشناسی	۴۴	متاهل	ن	ز
۳		داروساز	دکتری	داروساز	۵۳	متاهل	ع	پ
۳	۱۱-۱۵-۲۱-۱۷- ۱۳-۱۳-۱۸-۱۸-۱۸	آزاد	کارشناسی	تجارت	۲۶	مجرد	م	ع
۳	۱۳-۱۰-۲۴-۱۳- ۱۰-۲۱-۲۲-۱۲-۱۹	فروش آنلاین	دکترا	مدیریت بازرگانی	۳۱	متاهل	ش	ر
۳	۱۸-۱۶-۲۰-۲۰- ۱۵-۱۶-۱۵-۱۰-۱۴	مسئول دفتر	کارشناسی	کامپیوتر	۲۹	متاهل	ص	غ
۲	۳-۵-۶-۵-۲-۷-۳- ۳-۴	آزاد	دیپلم	ورزش	۴۹	متاهل	م	خ
۲	۱۹-۱۷-۱۴-۱۲- ۱۳-۲۷-۲۰-۹-۱۳	خانه دار	دیپلم	گردشگری	۶۰	مجرد	خ	ش
۲	۱۹-۲۰-۱۷-۱۷-۹- ۲۳-۱۵-۱۲-۱۲	کارمند	کارشناسی	عمران	۳۲	متاهل	ج	ا
۲	۲۸-۱۷-۱۵-۱۴- ۱۷-۲۶-۱۰-۸-۹	دندانپزشک	دکترا	دندانپزشکی	۵۳	متاهل	ن	م

۲	۷-۱۷-۱۷-۲۱-۱۲- ۲۱-۲۰-۱۶	مدیر آموزشی	مدیریت	کارشناسی ارشد	۴۳	مطلقه	ح	ش
۷	۱۷-۱۶-۱۶-۸-۱۴- ۲۲-۱۴-۱۳-۲۴	خانه دار	کارشناسی ارشد	الهیات	۳۲	متاهل	ا	ف
۷	۱۱-۹-۱۵-۲۰-۱۳- ۱۲-۲۳-۱۵-۲۶	استاد	دکتر	فیزیک هسته ای	۴۰	مجرد	ق	م
۷	۵-۳-۲-۳-۵-۴-۵- ۴-۵	خانه دار	کارشناسی	حسابداری	۴۷	متاهل	ق	ر
۷	۲۱-۱۳-۱۴-۱۳- ۱۲-۲۰-۱۳-۱۷-۲۱	کارمند	کارشناسی ارشد	مدیریت	۳۰	متاهل	م	ا
۷	۳-۰-۵-۴-۴-۷-۳- ۳-۷	کارمند	کارشناسی	روانشناسی	۳۸	مطلقه	د	ن
۶	۴-۵-۴-۳-۵-۵-۱- ۵-۴	مدرس	کارشناسی	الهیات	۵۵	متاهل	ت	ف
۶	۱۸-۲۲-۱۷-۱۸- ۱۹-۱۷-۱۴-۱۳-۶	آموزش مجازی موسسه مالی و اعتباری کوثر	کارشناسی ارشد	علوم تربیتی	۲۸	متاهل	ف	ه
۶		مدیر شرکت	کارشناسی ارشد	حسابداری	۳۳	متاهل	ج	م
۶	۲۲-۲۲-۲۲-۲۲- ۱۲-۱۶-۱۲-۱۴-۲	حسابدار	کارشناسی	حسابداری	۶۶	متاهل	ف	م
۶	۳-۶-۵-۷-۳-۱-۳- ۵-۳	کارمند	کارشناسی	کامپیوتر	۳۳	متاهل	ش	م
۵		کارمند	کارشناسی	مهندسی	۶۳		ع	د
۵	۱۳-۲۳-۱۸-۲۳- ۱۸-۴-۱۷-۲۴-۴	کارمند	کارشناسی ارشد	روانشناسی	۲۸	متاهل	ب	ن
۵	۱۷-۱۶-۱۳-۲۷- ۱۶-۱۸-۱۶-۱۳-۸	مهندس	کارشناسی ارشد	برق الکترونیک	۴۲	مطلقه	م	ح
۵	۲۰-۲۳-۲۰-۲۱- ۱۳-۱۳-۹-۲۰-۵	استاد	دکتر	فلسفه	۵۲	متاهل	ذ	ف
۵	۲۰-۲۳-۱۶-۱۴- ۲۳-۱۷-۸-۱۸-۵	کارمند بانک	کارشناسی ارشد	امور مالی	۳۵	مطلقه	ق	م

محتوای کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق اکتشافی با نظر به شاخص‌های نُه‌گانه ایرانی و داده‌های حاصل از مشاهدات، مصاحبه و همچنین سال‌های قبل در روند آموزش‌ها و مشاوره با مراجعین خود در نمونه هدف‌مند بوده، به تهیه و تنظیم جداولی اقدام گردید.

پژوهشگر در این مرحله از تحقیق کیفی روش گراند تئوری در مصاحبه اکتشافی با نمونه هدف‌مند، اقدام به استخراج موضوعات، مفاهیم، مقوله‌ها، گویه‌های مناسب در هر تیپ شخصیتی انیاگرام و نقاط مکانی الگوی نُه‌گانه در تبیین و درک رفتار افراد داشت. بواقع این مرحله کیفی مصاحبه‌های تکمیلی از تک‌تک شناخت ویژگی‌های افرادی است که پیش از این پژوهشگر در حین مشاوره‌ها از ایشان داشته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از روش مقوله‌بندی نظام‌مند (اشتراوس و کوربین، ۱۹۹۸) در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی انجام شد. در جریان رفت و برگشت و مقایسه مستمر، گزاره‌ها و عنوان‌های مفهومی (واحد‌های معنایی)، مقوله‌های فرعی و اصلی شناسایی شدند و در نهایت الگوی داده بنیاد پدید آمد.

یافته ها :

محقق برای دستیابی به نظریه برآمده از خصوصیات واقعی شخصیت‌های نُه‌گانه مصاحبه‌های متعدد کرده و کوشیده تا در ساختار درونی ارز‌شها، نگرشها و تجارب آن‌ها تعمق کند. در اثنای مصاحبه‌ها مفاهیم ظهور می‌یافتند و از مقایسه مفاهیم مقوله‌ها عیان می‌شدند و ذهن پژوهشگر را به قضایا و گزاره‌های مختلفی درباره ویژگی‌های شخصیتی افراد و شاخص‌های نُه‌گانه سوق می‌داد. مصاحبه‌های ضبط شده پس از پیاده‌سازی، به صورت سطر به سطر بررسی، مفهوم‌پردازی، مقوله‌بندی و سپس، براساس مشابهاات، ارتباط مفهومی و ویژگی‌های مشترک کدهای باز، محوری و منتخب (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. به نحوی که تحلیل اشتراوس و کوربین بر دقت تکنیکی کار، شفافیت مرحله مندی کدگذاری و توزیع داده‌ها به خوشه‌های مقوله‌ای و قابل مقایسه بودن در مدل پارادایمی تاکید دارند (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۱). این الگو شامل ۵ محور می‌باشد که در ادامه گزارش شده است.

موجبات علی:

شرایط موجبات علی آن دسته از رویدادها و وقایع هستند که بر پدیده مورد اکتشاف اثر می‌گذارند (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۰). در این پژوهش شرایطی و عواملی را که عامل اصلی به وجود آورنده و مؤثر در

نقطه مکانی تیپ‌های نه‌گانه ایرانی می‌باشد را در این گزاره سازمان داده شد. نتایج در جدول شماره ۱ گزارش شده است.

جدول ۱: عوامل و شرایط علی در تیپ‌های نه‌گانه

تحلیل و بررسی بیانات مشارکت‌کنندگان نشان داد که شرایط و عوامل علی‌الگوی نه‌گانه ایرانی ذیل پنج محور، الگوی تربیتی پدر سالاری و مادر سالاری، الگوی تربیتی سنتی-اسلامی، سبک زندگی مدرن، تحصیلات والدین و شرایط تحصیلی سازمان می‌یابد. در این زمینه نقش پدر و مادر در الگوی تربیتی پدر سالاری و مادر سالاری را مورد تأکید قرار دادند. همچنین طبق تحلیل مصاحبه‌ها و تعمق در آن مشتمل بر والدین تحصیل کرده و فرهنگی به عنوان یکی دیگر از عوامل مؤثر بر تیپ‌های نه‌گانه می‌باشد. خانواده سنتی-اسلامی و

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان در (کد باز)
الگوی تربیتی پدرسالاری و مادر سالاری	پدرسالاری	در خانواده ما پدر سالاری حکم فرما بود
	نقش مادر	مادرم نقش مهمی در زندگی داشته است
الگوی تربیتی سنتی - اسلامی	خانواده سنتی - اسلامی	در خانواده سنتی - اسلامی زندگی می‌کنم
سبک زندگی مدرن	ارزش‌های روز	الگوی تربیتی پدر بر مبنای ارزشهای روز بود.
تحصیلات والدین	والدین تحصیل کرده	تحصیل‌کرده بودن والدینم موجب شده بود یکی از اولویت‌ها در خانه درس خواندن و تحصیلات عالی باشد.
	والدین فرهنگی	والدینم در آموزش و پرورش فعالیت داشتند
شرایط تحصیلی	تأثیر معلم	یکی از افرادی که در دوره تحصیلات دبیرستان بر من اثر مناسب داشتند دبیر شیمی من بود.

ارزش‌های روز در الگوی تربیتی سنتی-اسلامی و سبک زندگی مدرن و شرایط تحصیلی مشتمل بر تأثیر معلمان، اساتید و دوستان را از عوامل علی دیگر در تیپ‌های نه‌گانه بیان داشتند.

راهبردها

راهبردها، استراتژی‌هایی هستند که کنش‌گران با هدف خاصی برای اداره و کنترل پدیده مورد نظر در رفتار خود به اقتضای زمینه‌ها و شرایط پیش می‌گیرند (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۰).

در پژوهش حاضر، تحلیل مصاحبه‌ها نشان‌دهنده ۹ راهبرد شخصیت‌های نه‌گانه در مواجهه با امور صورت می‌گیرد. نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول ۲ گزارش شده است.

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کدباز)
زیاده روی در شناخت	صریح عمل کردن	برای حل مشکلات سعی می‌کنم صریح و روشن برخورد کنم.
	اجتناب از بی‌پروایی و ایستادگی	برای این که بی‌محابا عمل نکنم از دیگران مشورت می‌گیرم

کاستی در شناخت	پاسخگویی به مسائل	نسبت به مشکلات و مسائل خیلی صریح و سریع وارد عمل می‌شوم
	ترس و عقب نشینی	برخی ترس‌ها انسان را مجبور به عقب‌نشینی می‌کند.
مخدوش در شناخت	انفعال	در اجتناب از جنبه‌ها مختلف موضوع عقب‌نشینی می‌کنم.
کاستی در جرأت و شجاعت	ترس توأم با ملاحظه‌گری	در مواجهه با مسائل مختلف، مراعات و ملاحظه دیگران برایم اهمیت دارد و در پاسخ با جرأت کافی عمل نمی‌کنم
زیادی در جرأت و شجاعت	تغییر در خلقیات	در برخورد با مسائل احساساتم تأثیر می‌گذارد
مخدوش در جرأت و شجاعت	غلبه بر ترس	برای پیشبرد مسائل معمولاً راهی پیدا می‌کنم که رفع و یا تا حدودی برطرفشان کنم.
زیادی در عزت نفس	علاقه‌مندی در حل مسائل	موضوعاتی که برایم لذت‌بخش‌اند به حل آن‌ها می‌پردازم
کاستی در عزت نفس	اجتناب از رویارویی به مسائل	سعی می‌کنم توقعاتم را پایین بیاورم
مخدوش در عزت نفس	شک و تردید	برای حل مسائل با نگرانی و تردید پیش می‌برم

جدول ۲: شرایط راهبردی در تیپ‌های نه‌گانه

تحلیل‌ها و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش نشان می‌دهد، مشارکت‌کنندگان در شخصیت‌های نه‌گانه راهبردهای مختلفی را اتخاذ می‌کنند. با بررسی عمیق نظرات مشارکت‌کنندگان این راهبردها را می‌توان ذیل ۹ مؤلفه محوری شامل، زیادی در شناخت، کاستی در شناخت، مخدوش در شناخت، زیادی در جرأت و شجاعت، کاستی در جرأت و شجاعت، مخدوش در جرأت و شجاعت، زیادی در عزت نفس، کاستی در عزت نفس، مخدوش در عزت نفس سازمان داد. زیادی در شناخت یکی از راهبردهای در شخصیت نه‌گانه می‌باشد در این زمینه مشارکت‌کنندگان به مواردی چون؛ صریح عمل کردن و اجتناب از بی‌پروایی و ایستادگی و در کاستی در شناخت موارد پاسخگویی به مسائل با صراحت و قدرت و در اجتناب از ترس با عقب‌نشینی و در مخدوش در شناخت به انفعال بودن را اشاره داشتند. در زمینه زیادی در شجاعت، مشارکت‌کنندگان در پژوهش به تغییر در خلقیات و بی‌پروایی و در کاستی در جرأت و شجاعت به ترس توأم با ملاحظه‌گری و در مخدوش بودن در جرأت و شجاعت به غلبه بر ترس اشاره داشتند و در زمینه زیادی در عزت نفس مشارکت‌کنندگان به مورد میزان علاقه‌مندی به موضوع و در کاستی در عزت نفس به اجتناب از رویارویی با مسائل و در زمینه مخدوش به عزت نفس به شک و تردید اشاره داشتند.

عوامل زمینه‌ای

عوامل زمینه‌ای نشان‌دهنده یک سری شرایط ویژه است که بر پدیده اصلی دلالت می‌کند و محل حوادث یا وقایع مرتبط با پدیده‌ها را نشان می‌دهد (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۰). نتایج حاصل از تحلیل این بخش از پژوهش در جدول ۳ گزارش شده است.

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کد باز)
زمینه فرهنگی	محیط فرهنگی	فعالیت‌های فرهنگی جامعه همیشه اثرگذار بود
زمینه اقتصادی	تأثیر نرخ ارز	نرخ ارز در زندگی ما تأثیر گذاشته است
	تورم و گرانی	بسیار زیاد تورم و گرانی تأثیر بر زندگی گذاشته است
زمینه سیاسی	جنگ	جنگ تأثیرات منفی زیادی گذاشته است.
	جنگ	جنگ تأثیرات خاص خودش را داشته و انصافاً با همه سختی‌هایش درس‌ها و تجربیات خوبی را هم به همراه داشته
	تغییر دولت‌ها	اثر تغییر دولت‌ها را در زندگی تجربه کرده‌ام.
زمینه اجتماعی	مشکلات در جامعه	به خاطر جنسیت‌ها که زن هستم در محیط کار مشکلاتی دارم که باید صبور و حق خودم را بگیرم.

جدول ۳: عوامل زمینه‌ای در تیپ‌های نه‌گانه

عوامل محیطی و زمینه‌ای از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شخصیت افراد می‌باشد و بستر و زمینه‌ای در شکل‌گیری شخصیت افراد فراهم می‌کند. با توجه نظرات مشارکت‌کنندگان چهار زمینه فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی از عوامل زمینه ساز در شخصیت‌های نه‌گانه می‌باشد. طبق برخی نظرات مشارکت‌کنندگان تأثیر محیط فرهنگی آن‌ها زمینه فرهنگی در شکل‌گیری تیپ‌ها می‌باشد و از عوامل اقتصادی مشتمل بر نرخ ارز و تورم و گرانی اشاره دارد. در زمینه سیاسی موارد جنگ و تغییر دولت‌ها و در زمینه اجتماعی مشکلات در جامعه شخصیت افراد را در این محیط‌ها شکل می‌گیرد.

موقعیت‌ها و رویدادها

در بین تجارب مشارکت‌کنندگان، برخی از موقعیت‌ها و رویدادها به عنوان عوامل مداخله‌گر (فراست‌خواه، ۱۳۹۶: ۱۰۰) در شخصیت‌های نه‌گانه بیان شده‌اند. نتایج این بخش از یافته‌ها در جدول ۴ گزارش شده است.

کد منتخب	کد محوری	نمونه بیانات مشارکت‌کنندگان (کد باز)
موقعیت شغلی	تأثیر شغلی	شرایط ویژه شغلم در زندگی خودم تأثیرگذار بوده است
رویداد تحصیلی	تأثیر دوستان	در طول تحصیلات با دوستان و مربیانی آشنا شدم که در تغییر نگاهم به زندگی مؤثر بوده‌اند
رویداد خانوادگی	ازدواج	تجربه ازدواج و زندگی مشترک مسیر زندگی مشخص کرد
	مرگ	واقعه مرگ برادر باعث بیماری روحی مادرم شد و کل زندگی تأثیر بدی گذاشته است.
	طلاق	شروع زندگی خوب بود ولی متأسفانه طلاق گرفتم

مشارکت اجتماعی	فعالیت اجتماعی	داشتن فعالیت در گروه اجتماعی و تعلیم نقاشی
رویداد سلامت	بیماری	بیماری فشار خون و دیابت و افسردگی و اضطراب وجود دارد.
	اضطراب	وقتی پدر همسرم فوت کرد من به مدت ۶ ماه از نظر روحی اضطراب و ترس از دست دادن نزدیکانم مواجه بودم.

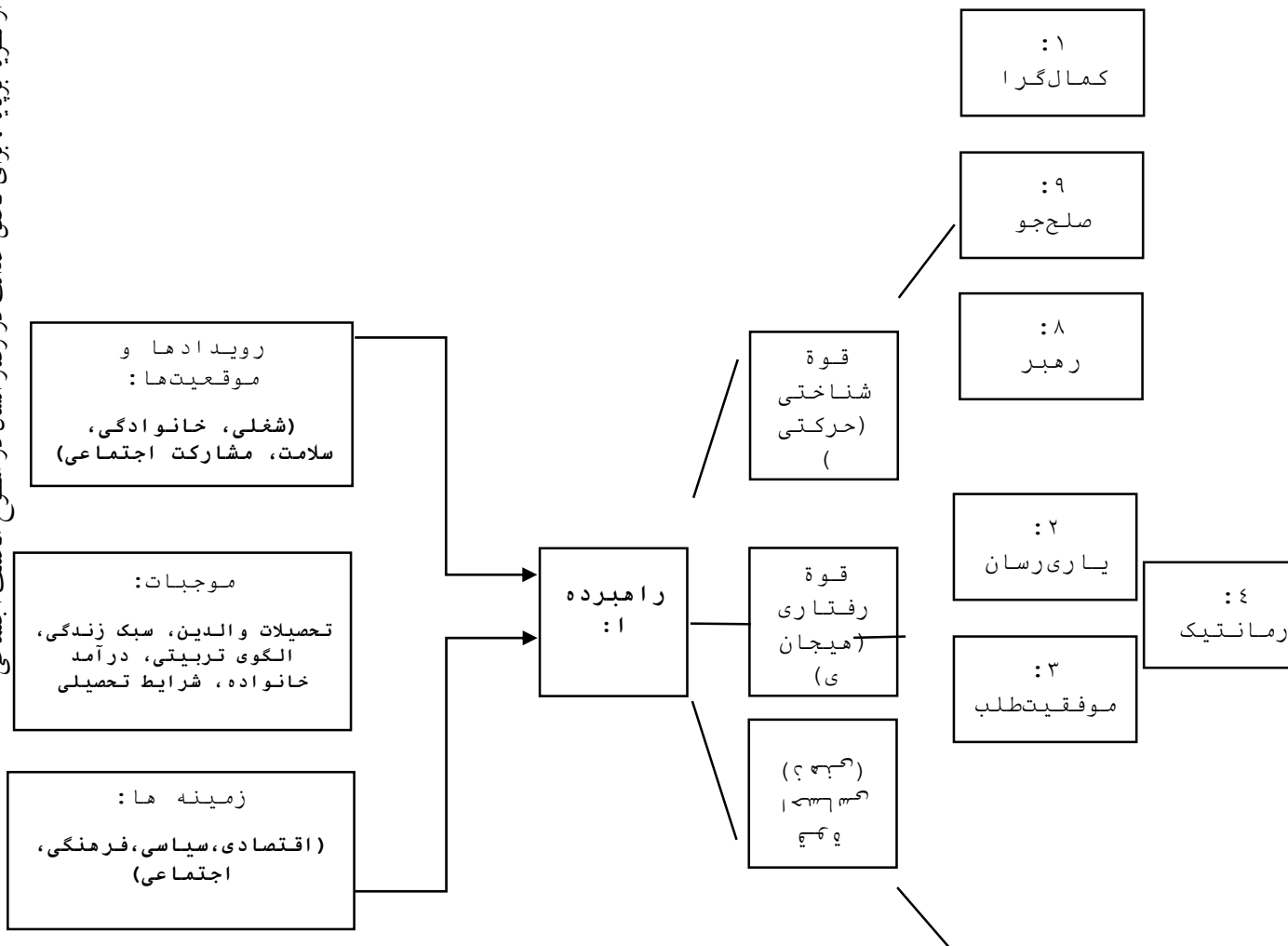
جدول ۴: موقعیت‌ها و رویدادها در تیپ‌های نه‌گانه

رویدادها و موقعیت‌ها از مهم‌ترین عوامل مؤثر در شخصیت افراد می‌باشد و بستر و زمینه‌ای در شکل‌گیری شخصیت افراد فراهم می‌کند. با توجه به نظرات مشارکت‌کنندگان پنج موقعیت و رویداد شامل (موقعیت شغلی و حرفه‌ای، رویداد خانوادگی، مشارکت اجتماعی و رویداد سلامت) از عوامل تأثیرگذار در تیپ‌های نه‌گانه می‌باشد. طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان تأثیر شغلی در موقعیت‌های شغلی و تأثیر مربیان و دوستان در رویداد تحصیلی و ازدواج و مرگ و طلاق در رویداد خانوادگی و فعالیت‌های اجتماعی در مشارکت اجتماعی و اضطراب در رویداد سلامت در شکل‌گیری تیپ‌ها مؤثر بوده است.

مدل پارادایمی برآمده از داده‌ها

با توجه به کدگذاری باز، محوری و انتخابی؛ مدل پارادایمی الگوی شخصیت نه‌گانه ایرانی در شکل شماره ۱ ارائه شده است.

مدل مفهومی برآمده از تحقیق

: ۵
پژوهشگر

: ۶
عدالت طلب

: ۷
خوشگذران

در عصر کنونی، ضرورت ارتباط با «دیگری»، ضرورت فهم زبان دیگری از منظر دیگری، فهم سبک‌های اندیشیدن، سبک‌های زندگی در جهان بی‌مرزها، درکی وسیع از مفهوم تئوری آشوب در جهان بی‌نظمی اما دارای نظم، راهیابی به فضاهاى میان ذهنی و اهمیت ذهن و تفکر و همچنین سایر قوای انسانی دیگر در فرهنگ، توجه بیشتری از ما را نسبت به شناخت ابعاد مختلف شخصیت انسان در جوامع مختلف می‌طلبد. معرفی و اهمیت شاخص‌های الگوی پیدشهادی شخصیت شناسی نه‌گانه ایرانی که با استناد به منابع بومی و فرهنگی بر دیدگاه اخلاق و معرفت‌شناسی بر نفس حکمای اسلامی به ویژه خواجه نصیرالدین طوسی است، می‌تواند الگویی را برای تعیین حد و مرزهای افراط و تفریطها، وجوه صفات مثبت و منفی (بختیار، ۱۳۹۷) در شناخت شخصیت پایه در ایرانیان و شخصیت هر انسان داشته باشد. الگویی که می‌تواند ضمن شناخت بر ابعاد مختلف شخصیت انسان و نقش او در جایگاه انسان بما هو انسان، مبنا و نماد پیش‌رو را به منظور ارتقا کیفیت اخلاق فردی در هر نهاد و اجتماعی داشته باشد. معرفی نه‌گانه ایرانی، شاخص‌های روشن از مدل شخصیت‌شناسی الگوی بومی متناسب با فرهنگ ایرانی خواهد بود.

با توجه به اهمیت نه‌گانه ایرانی در این پژوهش بررسی چهارچوب نظری نقاط نه نقطه مکانی پرداخته شد با توجه به روش شناسی پژوهش که به صورت نظریه برخواسته از داده‌ها می‌باشد، یافته‌ها در مدل اشتراوس و کوربین قرار گرفته و در این میان تحلیل و بررسی مصاحبه‌ها انجام شد.

در این زمینه نیز با توجه به جستجوی محققین پژوهشی در داخل و خارج کشور هم‌راستای این پژوهش انجام نگرفته بود ولی یافته‌های این قسمت از پژوهش با یافته‌های عبدالله دمیر و دیگران (۲۰۲۰)، ماتیس (۲۰۱۹)، دانیلز (۲۰۱۸) نوایی فر و دیگران (۱۳۹۹)، قابل تبیین می‌باشد. این مهم لزوم توجه به نه‌گانه شخصیت را با ارزش‌های بومی جامعه ایرانی می‌رساند.

عوامل محیطی به عنوان عوامل هم‌بافتی و بی‌واسطه در شخصیت‌های نه‌گانه نقش مهمی در چگونگی راهبردهای خود در محیط دارند. به عبارت دیگر انسان جزئی از محیط اطراف خود است که در عین تأثیرگذاری بر آن، از آن تأثیر مستقیم می‌گیرد. در پژوهش حاضر مشارکت‌کنندگان به عواملی چون تأثیر خانواده و شرایط فرهنگی آن‌ها در زمینه فرهنگی در شکل‌گیری شخصیت‌های نه‌گانه محسوس می‌باشد. همچنین از عوامل اقتصادی مشتمل بر نرخ ارز و تورم و گرانی و تحریم؛ در زمینه سیاسی موارد جنگ و تغییر دولت‌ها و در زمینه اجتماعی مشکلات کاهش اعتماد و امنیت و هم‌دلی در جامعه شخصیت افراد را در این محیط‌ها شکل داده است. یافته‌های این بخش از پژوهش با یافته‌های فراهانی و خانی‌پور (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان «تأثیر فرهنگ بر تجربه عواطف، استرس، صفات شخصیت و سلامت روان» به این موضوع می‌پردازد که بحث فرهنگ به صورت‌های مختلفی که روی پدیده‌های روان‌شناختی اثرگذار است، قابل تبیین می‌باشد. تأثیر عوامل محیطی در شخصیت‌های نه‌گانه افراد منجر به تنوع زیادی از پاسخگویی‌های مناسب در هر نقطه مکانی است. این تنوع که متأثر از هر یک از مقوله‌ها بوده، به ویژه نسبت به شرایط اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی بسیار حساس‌تر خود را نشان می‌دهد.

رویدادها و موقعیت‌های فرد، نیز از عوامل مهم و مؤثر دیگر در شکل‌گیری شخصیت افراد است. طبق دیدگاه مشارکت‌کنندگان تأثیرات شغلی و حرفه‌ای ایشان در موقعیت‌های شغلی و رویدادهایی چون ازدواج و مرگ و طلاق در رویداد خانوادگی خودش یا پدری او و فعالیت‌های اجتماعی در مشارکت اجتماعی و اضطراب در رویداد سلامت در شکل‌گیری شخصیت‌ها مؤثر بوده است. یافته‌های این بخش با یافته‌های کارن تپ وانگبرسون (۲۰۱۰) در تحقیق «استفاده از انیاگرام جهت بینش مخاطبان و دگرگونی آن‌ها: تو صیف تپ هشت هم‌خوانی دارد. این مقاله نشان داد چگونه متخصصین حوزه سلامت روان می‌توانند از سیستم رشد شخصیتی انیاگرام به عنوان منبعی برای بینش و ابزاری برای دگرگونی شخصیت استفاده کنند قابل تبیین می‌باشد. تأثیر رویدادها و موقعیت‌ها در تیپ‌های شخصیتی نه‌گانه موجب می‌شود که در رفتار آن‌ها شدت یا کاستی‌هایی در پاسخ‌های آن‌ها مشاهده بشود. به طوری که اگر در یک موقعیت یکسان در فشار، نقطه مکانی یک می‌تواند به سرسختی و ایستادگی و نقطه مکانی نه‌گانه به بی‌تفاوتی تن دهد. در همین حال که رفتار در دو فرد دیگری با همین نقاط مکانی اما در موقعیتی دیگر تفاوت بکند ولی با این الگو قابل پیش‌بینی می‌تواند باشد.

تحلیل‌ها و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان در پژوهش نشان می‌دهد، مشارکت‌کنندگان در شخصیت‌های نه‌گانه راهبردهای مختلفی را اتخاذ می‌کنند. افراد در سه قوه شناختی، رفتاری و احساسی که به سه حالت زیادی، کاستی و مخدوش بودن عمل می‌کنند، در زیادی در شناخت، یکی از راهبردهای شخصیت نه‌گانه به نحوی است که در این زمینه مشارکت‌کنندگان به مواردی چون؛ صریح عمل کردن و اجتناب از بی‌پروایی و ایستادگی و در کاستی در شناخت، موارد پاسخگویی به مسائل صریح و محکم و ترس از عقب‌نشینی و در مخدوش در شناخت، به منفعل بودن اشاره داشتند. در زمینه زیادی در شجاعت، مشارکت‌کنندگان در پژوهش به تغییرات خلقی و بی‌پروایی و در کاستی در جرأت و شجاعت، به ترس توأم با ملاحظه‌گری نسبت به دیگران و در مخدوش بودن در جرأت و شجاعت، به غلبه بر ترس و پیشبرد امور اشاره داشتند و همچنین در زمینه زیادی در عزت نفس، مشارکت‌کنندگان به مورد پاسخگویی توأم با علاقه‌مندی نظر داشته و در کاستی در عزت نفس، به اجتناب از رویارویی با مسائل و در زمینه مخدوش به عزت نفس، به شک و تردید اشاره کردند. یافته‌های این بخش با یافته‌های یبلویی و دیگران (۱۳۹۳) در تحقیق «رابطه بین مؤلفه‌های اخلاقی با ویژگی‌های شخصیتی» این تحقیق نشان داد که بالاترین میانگین مؤلفه‌های اخلاقی مربوط به مؤلفه اخلاقی آموزش و پرورش بود و بالاترین میانگین ویژگی‌های شخصیت در مؤلفه قدرت طلبی بود قابل تبیین است. تأثیر این نوع راهبرها در تیپ شخصیت‌های نه‌گانه را در شرایطی مشاهده کرد که به نقطه مکانی هشت با کاستی در شناخت، برخوردی صریح، محکم و توأم با قدرت طلبی در او همراه است.

نه‌گانه ایرانی سازه‌ای برای توضیح شخصیت با ارزش‌های فرهنگی ایرانی است. این سازه با سه قوای اصلی، سه مؤلفه اصلی را در بر گرفته که شامل رفتاری، عاطفی و شناختی و از سه مرکز قلب، غریزه و مغز می‌شود و همه ما ترکیبی از این سه قوا هستیم. ترکیبات این سه قوا در سه وضعیت، نه‌گانه شخصیتی را ایجاد می‌کند. هر یک از این ۹ شخصیت برخوردار از ظرفیت‌هایی و موهبت‌هایی در خود می‌باشد که در همین حال در شرایط محیطی می‌تواند تغییرات بسیاری در چگونه زیستن خود داشته باشند. ما باید خود و دیگری را همان‌طور که هستیم، بپذیریم و بعد شروع به گفت‌وگو با دیگری داشته باشیم. این دیگری می‌تواند یک فرد یا جامعه باشد که با سازه‌ای

مانند تست ریسو-هادسون یا نئو و یا نه‌گانه قابل ارزیابی باشد. در مدل شخصیت نه‌گانه ایرانی برآمده از نظریه برپایه، توصیف یافته‌های راهبردهای نه‌گانه شخصیت با توجه به یافته‌های فراست‌خواه در کتاب *ما/ایرانیان*، برخی از برجسته‌ترین ویژگی‌های ایرانیان همچون غلبه روحیه احساساتی و انفعال، تلون و تملق، رعیت صفتی، ضعف در مسئولیت‌پذیری، خودمداری، اقتدارطلبی، تک‌مرکزگرایی، آبروداری، رودربایستی و کمال‌گرایی و سایر موارد دیگر قابل تبیین می‌باشد. و از منظر کرون^{۱۸} و استابیل^{۱۹} (۲۰۱۶) در کتاب «راه بازگشت به شما: سفر انیاگرام به کشف خود» نقاط قوت، شخصیت یا استعدادهای خاص را تشخیص می‌دهد، از این منظر قرابت و شباهت با نه‌گانه ایرانی نیز قابل تبیین است. از این رو نه‌گانه ایرانی به مثابه الگویی فرهنگی و بومی جامعه ایرانی می‌تواند به کاربرد وسیعی برای مطالعات انسان‌شناسی محققین و پژوهشگران در تبیین رفتار انسان در سطوح مختلف اجتماعی از خرد تا کلان قرار گیرد.

- ریسو، دان ریچارد و هادسون (۱۳۹۶)، *انواع شخصیت بر اساس اینیگرام*، ترجمه ایرج صابری و شیرین جزایری، تهران نشر ارجمند.
- فراست‌خواه، مقصود (۱۳۹۶)، *روش تحقیق کیفی در علوم اجتماعی با تاکید بر نظریه ی برپایه (گراند تئوری)*، چاپ دهم، تهران: نشر آگاه.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۷)، *مبانی انسان‌شناسی*، تهران: نشر نی.
- بختیار، لاله (۱۳۹۹)، *خواست خداوند محقق می‌شود*، جلد اول. ترجمه بهنام رشیدی. تهران: نشر ماهریس.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۷)، *تاریخ‌اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی*، چاپ یازدهم، تهران: نشر نی.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۹۱)، *بنیان‌های فکری نظریه جامعه‌ایرانی*، نشر علم، تهران: نشر علم.
- رحمانی، جبار و میرزایی، حسین (۱۳۸۷)، *فرهنگ و شخصیت ایرانیان در سفرنامه‌های خارجی*، تهران: نشریه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۳.
- رحمانی، جبار و میرزایی، حسین (۱۳۹۶)، *ایرانی از نگاه دیگری*، تهران: پژوهشگاه فرهنگ هنر و ارتباطات.
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۹۵)، *ایرانیان مردمانی سازگارند، نه سازشکار*، تهران: نشریه اطلاعات ضمیمه اجتماعی شماره ۲۶۵۶۷.
- شولتز، دوان پی و شولتز، سیدنی آلن، (۱۳۸۵)، *نظریه‌های شخصیت*، ترجمه سید یحیی محمدی، چاپ نهم، تهران: نشر ویرایش تهران.
- صالحی امیری، سید رضا، (۱۳۸۶)، *مفاهیم و نظریه‌های فرهنگی*، تهران: ققنوس.
- میرزایی، خلیل، (۱۳۹۵)، *کیفی پژوهی، پژوهش، پژوهشگری و پژوهش نامه نویسی*، جلد اول، چاپ اول، تهران: نشر فوزان.
- فیست، جس و فیست، گریگوری جی، (۱۳۹۳)، *نظریه‌های شخصیت*، ترجمه یحیی سید محمدی، چاپ یازدهم، تهران: نشر روان.
- اینکلس، الکس (۱۳۹۶) *منش ملی، منظری روانی-اجتماعی*، ترجمه علی پاپلی یزدی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- ایچازو، اسکار، (۱۳۸۹)، *نه‌گانه شخصیت*، ترجمه مجید آصفی، چاپ دوم، تهران: نشر فرهنگ نور.
- فراست‌خواه، مقصود، (۱۳۹۷)، *مال‌ایرانیان*. چاپ بیست و یکم، تهران: نشر نی.
- هسه بایر، شارلن نگی، (۱۳۹۶)، *روش تحقیق آمیخته (به هم پیوستن نظریه با عمل)*، ترجمه مقصود فراست‌خواه، تهران: موسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- ایستوپ، آنتونی، (۱۳۹۲)، *ناخودآگاه*، چاپ چهارم، ترجمه شیوا رویگریان، تهران: نشر مرکز.

لیندولم، چارلز، (۱۳۹۴)، فرهنگ و هویت، ترجمه محسن ثلاثی، چاپ اول، تهران: نشر ثالث.

آزاد ارمکی، تقی، (۱۳۹۳)، جامعه‌شناسی فرهنگی، تهران: نشر علم.

پالمر، هلن، (۱۳۹۰)، *انگرام در کار و زندگی*، ترجمه احسان الوندی، تهران: رسا.

فراست‌خواه، مقصود (۱۳۹۶) *فرد‌گرایانه و دیگر دوستانه*، تهران: روزنامه اعتماد، شماره ۳۷۷۸. _ نادری، احمد (۱۳۹۱).

نوایی‌فر، فناز؛ آتش‌پور، حمید و گل‌پرور (۱۳۹۹) *ساخت و بررسی اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر تیپ‌های شخصیتی نُه‌گانه (انیاگرام) بر ابرازگری هیجان متقاضیان ازدواج*، مجله روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی، دوره ۲۰، شماره ۱.

میرزایی، حسین، رحمانی، جبار (۱۳۸۷)، *فرهنگ و شخصیت ایرانیان در سفرنامه های خارجی*، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، سال اول، شماره ۳.

Hudson, Russ and Riso, Don Richard (2002). The Riso- Hudson Enneagram Type Indicator, version 2,5. New York, The Enneagram Institue.

Demir, Abdullah & Kenan Tastan³, Senol Dane, Zekeriya Akturk, Development and Validation of the Nile Personality Assessment Tool Based on Enneagram,(2020), Journal of Research in Medical and Dental Science, Volume 8, Issue 4, Page No: 24-32

Salehnia, M and Tavakoli, Z (2009). Organizational Ethics with Emphasis on Ethical Charter, Journal of Ethics in Science and Technology, Vol. 4, No. 3. Pa: 66 – 78.

Gharamaleki, Ah. F, (2009), Organizational Ethics, Tehran, Saramad Publishing, First Edition

Robert B.Dilts, 1994, Strategies of Genius, Albert Einstein, Meta Publication.

Karen Tapp & Ken Engebretson (2010) Using the Enneagram for Client Insight and Transformation: A Type Eight Illustration, Journal of Creativity in Mental Health, 5:1.

Chestnut,Beatrice.2013.The Complete Enneagram.She Writes Press

Rhodes, Susan.2013. The Integral Enneagram. Geranium press